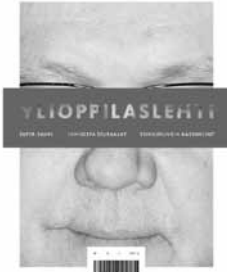

VUOSISATA YLIOPPILASLEHTEÄ

Sanonta ”mitä ylioppilaat tänään, sitä kansa huomenna” kehitettiin *Ylioppilaslehdessä* 1920-luvulla. Tämä sanonta on toiminut ohjenuorana aktiivisille opiskelijapolville, ja huomattava osa myöhempää suomalaista poliittista ja kulttuurista

etiä on hionut ilmaisuun lehden sivuilla. **Jukka Kortin** laaja kirja *Ylioppilaslehden vuosisata* (Gaudeamus 2013) on media- ja aatehistoriaa. Lehden historiaa tarkastellaan koko sen satavuotisen historian ajan (1913–2013) kahdesta yhteiskuntateoreettisesta tähestysaukosta, jotka ovat julkisuus ja yhteiskunnallinen sukupolvi.

Muillakin kulttuuri- ja mielipidelehdillä on ollut paljon vapauksia, mutta *Ylioppilaslehden* resurssit ja levikki ovat olleet ainutlaatuiset. Mahdollisuudet kasvoivat, kun se siirtyi vuonna 1949 Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan HYY:n omistukseen. Lehti ja laajemmin ylioppilaskunta ovat luoneet sukupolviiliikkeitä ja hämmäntäneet aika ajoin myös valtakunnallista julkisuutta.

Jokaiselle kirjan lukijalle on kiinnostavaa katsoa, miten omaa sukupolvea tarkastellaan. Teos on periodisoitu noin kymmenen vuoden jaksoihin. Sen lopussa vertaillaan kahta merkittävintä 1900-luvulla ylioppilasnuorisoa mobilisoitua ”taistelujärjestöä”: AKS:ää ja taistolaisliikettä. Kortti toteaa, että sukupolviiliikkeitä ei enää ole samassa mielessä. 2000-luvun atomisoituneella nuorisolla ei ole enää kollektiivista tietoisuutta itsestään. Se on hajonnut yksilöllisiksi ja erikoistuneiksi ryhmiiksi. Sosiologista sukupolvikäsitettä ei voi enää oikein soveltaa tämän hetken yhteiskunnallisiin liikkeisiin, kuten globalisaatiokriittisyyteen.

SOTALAPSIEN ELÄMÄ

Sodan vuoksi Ruotsiin siirrettyjen niin sanottujen sotalasten elämä on ollut selvästi vaikeampaa kuin Suomeen jääneiden. Merkittävät erot ovat näkyneet kohonneena sydäntauti- ja diabetesriskinä sekä lisääntyneinä mielenterveysongelmina. Tämä ilmenee Suomen Akatemian rahoituksella tehdystä tutkimuksesta.

”Vertailemalla sotalapseksi lähteneitä ja tänne jääneitä voimme ymmärtää paremmin, mikä merkitys sotalapsuudella ja sen aiheuttamalla varhaisella stressillä on myöhemmälle elämänkululle”, kertoo tutkija **Anu-Katriina Pesonen**. ”Varhaisen stressin merkitys elämänkaareen oli huomattava, vaikka suurin osa sotalapsista koki sotalapsuuden myönteisenä kokemuksena jälkikäteen.”

Tutkimus tehtiin niin sanotun Helsinki-kohortin avulla. Se on suomalainen pitkäaikainen tutkimus, johon on osallistunut 13 345 Nais-tenklinikalla ja Kätilöopistolla vuosina 1934–44 syntyntä miestä ja naista. Tästä joukosta 1 778 on ollut sotalapsena. Sotalapsitiedot käyvät ilmi Kansallisarkiston lastensiirtoarkistosta.

FINNA-HAKUPALVELU

Ensimmäistä kertaa Suomen eri arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineistoihin pääsee yhden hakupalvelun kautta. Finna, Kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK) asiakasliittymä, parantaa aineistojen, kuten kuvien, asiakirjojen, tietokantojen ja e-julkaisujen, saatavuutta. Suuri osa Finnan kautta haettavana olevasta aineistosta on kaikille verkon käyttäjille avointa. Lisäksi palvelussa on käytöltään tai saatavuudeltaan rajoitettua aineistoa.

Finnassa on sekä kansallisesti merkittäviä että paikallisesti kiinnostavia aineistoja. Ne ovat Kansallisarkiston, kansalliskirjaston, Museoviraston sekä muiden muistiorganisaatioiden

kokoelmista ja tarjoavat uusia mahdollisuuksia erityisesti humanistis-yhteiskunnalliselle tutkimukselle. Finna.fi-osoitteessa sijaitsee niin sanottu yhteinen kansallinen näkymä. Sen lisäksi avattiin testikäyttöön Jyväskylän yliopiston oma näkymä. Museoiden näkymä avataan toukokuussa 2013. Tulossa ovat myös Kansalliskirjaston tutkimuskirjaston oma Finna-hakuliittymä ja arkistojen oma näkymä. Finnaa ylläpitää Kansalliskirjasto.

ZEPPELIINI POHJOIS-HÄMEESSÄ

Etelä-Suomen taivaalla saattaa touko-kesäkuussa nähdä ilmalaivan eli zeppelinin, joka kuljettaa ilmakehätutkijoita mittauslaitteineen. Aluksen määränpää on Juupajoella Hyytiälässä, missä sen ottaa vastaan akatemiaprofessori **Markku Kulmalan** kansainvälinen tutkijaryhmä. Hyytiälän metsäasema on Helsingin yliopiston Metsätieteiden laitokseen kuuluva yksikkö, jonka tarkoitus on mahdollistaa metsätieteellinen kenttäkurssitoiminta sekä tieteellinen tutkimus kenttäoloissa. Aseman yhteydessä toimii myös Helsingin yliopiston Fysiikan laitoksen ja Ilmakehätutkimuksen keskuksen SMEAR-mittausasema.

Lähes satametriseen zeppelinin varustetulla laitteistolla kerätään näytteitä ilmakehän hiukkasista eli aerosoleista. Näytteistä saatua tietoa käytetään muun muassa ilmastonmuutokseen liittyvien ilmiöiden ymmärtämiseen ja ennakointiin. Kulmalan tutkijaryhmä koostuu fyysikoista, kemisteistä ja muista luonnontieteilijöistä. Se on tehnyt ilmakehätutkimuksessa useita kansainvälistä huomiota herättäneitä tieteellisiä läpimurtoja. Zeppeliiniä rahoittavat Helsingin yliopisto ja Euroopan yhteisö tutkimusbudjetistaan.

SUOMALAISTEN ENERGIÄKÄÄNNE

Suomalaisten energian kulutuksessa on tapahtunut selvä muutos. Kulutuksen kasvu on pysähtynyt, ja uusiutuvilla energiamuodoilla ja ydinvoimalla tuotettu energia on ensimmäistä kertaa ohittanut fossiiliset polttoaineet. Suomen Akate-

mian Ilmastonmuutos- eli FICCA-tutkimusohjelman tutkijoiden mukaan energian kulutuksen muutokset perustuvat kansallisen tason päätösten lisäksi siihen, että yritykset, kunnat ja kansalaiset ovat oma-aloitteisesti ottaneet käyttöön uusia energiateknologioita.

Professori **Raimo Lovion** mukaan suomalais-ta energiäkäännettä tukee moni seikka. Energian kulutuksen kasvu on pysähtynyt: kulutus ei ole kasvanut kymmeneen vuoteen ja odotettavissa oleva kasvu vuoteen 2020 mennessä jää hyvin pieneksi. Lisäksi viime vuonna tuotettiin ensimmäistä kertaa enemmän energiaa uusiutuvalla energialla ja ydinvoimalla kuin fossiililla polttoaineilla ja turpeella. ”Vuonna 2012 fossiilisten polttoaineiden ja turpeen hiilidioksidipäästöt olivat ensimmäistä kertaa selvästi alle vertailuvuoden 1990 tason. Kasvihuonekaasujen vähentämisen aika on siis alkanut”, Lovio sanoo.

Tähän mennessä energiäkäänteen menestyneimpiä teknologioita ovat olleet puuenergia ja lämpöpumput. Myös hitaasti yleistyneet tuulija aurinkoenergia ovat saaneet vauhtia. Aurinkoenergian käytön yleistymisen taustalla on aurinkokennojen hyötysuhteen parantuminen ja niiden hinnan lasku. Professori **Peter Lundin** tutkimusryhmä kehittää Suomen Akatemian Kestävä energia -tutkimusohjelmassa kolmannen sukupolven aurinkokennoja.

PIMEÄN AINEEN KARTTA

Tähtitieteilijät ovat jo kauan tienneet, että avaruudessa on tavallisen, näkyvän aineen lisäksi suuria määriä toistaiseksi tuntemattomista hiukkasista koostuvaa pimeää ainetta, jonka havaitsemme vain sen painovoimavaikutuksista. Tätä pimeää ainetta on viisi kertaa enemmän kuin tavallista ainetta. Tutkimalla huolella *Planck*-satelliitin maaliskuun loppupuolella julkaistua kosmisen taustasäteilyn karttaa, jonka laatimisessa Helsingin yliopiston tutkijoilla oli keskeinen osuus, on nyt onnistuttu tekemään ensimmäinen kartta siitä, miten pimeä aine on jakautunut lähes koko taivaalla.

Kun taustasäteily kulkee avaruuden halki ja ohittaa pimeän aineen kasaumia, pimeän

aineen painovoima muuttaa valon rataa. Tämän ns. painovoimalinssi-ilmiön takia kosminen taustasäteily näyttää varhaisen maailmankaikkeuden rakenteen hieman vääristyneenä. Tutkimalla näitä vääristymiä voimme laskea, missä suunnissa pimeä aine sijaitsee. Koska taustasäteily tulee maailmankaikkeuden kaukaisimmista näkyvistä osista, yli 40 miljardin valovuoden päästä, julkaistu pimeän aineen kartta näyttää pääasiassa pimeää ainetta, joka on yli 10 miljardin mutta alle 30 miljardin valovuoden päässä meistä kussakin taivaan suunnassa.

PELI-ALA MONIPUOLISTUU

Suomi on pelialan ehdotonta maailman kärkeä ja neuroteknologian huippuja Euroopassa. Kun nämä kaksi alaa yhdistetään, voidaan paitsi tehdä upeampia ja ajatuksen voimalla toimivia pelejä myös löytää ratkaisuja ja kuntoutuskeinoja aivoperäisiin sairauksiin ja edesauttaa oppimista. Peliteollisuus ei tulevaisuudessa keskity enää puhtaasti viihdeteollisuuteen vaan luo pelillisiä ratkaisuja sairauksien hoitoon ja oppimiskyvyn edistämiseen.

Neurogaming hyödyntää tunteisiin, kognitii-visiin taitoihin ja käyttäytymiseen vaikuttavia teknologioita uudenlaisten pelaamiskokemusten luomiseen. Mahdollisuuksia on rajattomasti, ja toimivia tuotteita on jo saatu kuluttajamarkkinoille Yhdysvalloissa. **Eero Castrén**, neurotieteen tutkimuskeskuksen professori, patistaa suomalaisia yrityksiä ottamaan alan haltuunsa: ”Neurogamingin ala on vielä aluillaan Suomessa. Pelialan toimijat ovat nyt pääsemässä yhteyteen neurotieteen tutkimusta tekevien tahojen kanssa.”

Turussa on pelialan koulutuksen ja osaamisen keskittymä. Tulevana syksynä Turun Kirja- ja Tiedemessuilla (4.–6.10.2013) on tiedemessujen teemana pelit ja oppiminen. Tiedemessuilla ovat

mukana mm. Turun yliopisto, Turun ammattikorkeakoulu, Tieteellisten seurain valtuuskunta, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta, Arkistolaitos, Suomen Kotiseutuliitto, Turun kaupungin kirjasto ja Turku Science Park. Viihdepeläamisen lisäksi ohjelmassa annetaan painoarvoa hyötypelämiselle.

EU:N TIEDERAHOITUKSEN TILASTOJA

Euroopan komissio on tilastoinut (26.2.2013 mennessä) tutkimuksen seitsemännen puiteohjelman (2007–13) 381 hakukierroksen osallistujat. 104 069 arvioidussa hakemuksessa on ollut yli 485 000 järjestön ja henkilön osallistumista.

Suomalaisosallistujien onnistumisprosentti on 21,59 %, kun kaikkien EU-maiden onnistumisprosentti on 21,77 %. Suomalaiskoordinoitujen hakemusten onnistumisprosentti on laskenut edellisistä tilastoinneista ja oli 14,46 %, kun maakohtaisten koordinointien onnistumisprosentti EU:ssa oli keskimäärin 19,42 %. Sekä osallistumisten että koordinointien onnistumisprosentit vaihtelevat kuitenkin merkittävästi eri erityisohjelmien välillä.

Puiteohjelmasta on rahoitettu 414 suomalaisen organisaation 2 000 osallistumista (1 378 hanketta) noin 671,9 miljoonalla eurolla. Näiden hankkeiden volyyymi on noin 7,7 miljardia euroa. Suomalaiskoordinaattoreita jo allekirjoitetuissa sopimuksissa on 273. Suomeen tuleva puiteohjelmärahoitus on 2,1 % koko jaetusta rahoituksesta. Suomalaisittain suosituimpia teemoja ovat olleet ICT, nanotieteet ja -teknologiat, materiaalit ja prosessit (NMP) sekä terveydentutkimus. Tiede yhteiskunnassa -ohjelmassa on 25 suomalaisosallistumista, joihin on saatu EU-rahoitusta noin 3 miljoonaa euroa.

Ilari Hetemäki